

Kysymyssarja hoivalaitosten henkilökunnan poistumisturvallisuuden ohjaamiseen

LAB-ammattikorkeakoulu
Ensihoitaja (AMK), Sosiaali- ja terveysala
2020
Miikka Pola

Tiivistelmä

Tekijä(t) Pola, Miikka	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK Sivumäärä 17 + liitteet	Valmistumisaika 2020
Työn nimi Kysymyssarja hoivalaitosten henkilökunnan poistumisturvallisuuden ohjaamiseen		
Tutkinto Ensihoitaja (AMK)		
Ohjaavan opettajan nimi, titteli ja organisaatio Tia Windahl, lehtori, Sosiaali- ja terveysala, LAB-ammattikorkeakoulu		
Toimeksiantajan nimi, titteli ja organisaatio Heidi Huuskonen, projektipäällikkö, Etelä-Karjalan Pelastuslaitos		
Tiivistelmä <p>Pelastuslaki asettaa vaatimuksia palveluasumisen sekä tehostetun palveluasumisen poistumisturvallisuudelle. Poistumisturvallisuuden kehittämällä pyritään säästämään ihmishenkiä. Tilanteet, joissa poistumisturvallisuutta tarvitaan tulevat yllättäen. Opinnäytetyön aihe tuli toiminnallisen poistumisturvallisuuden arviointi hankkeelta.</p> <p>Toiminnallisen opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa kysymyssarja neljälle hoivalaitokselle poistumisturvallisuudesta. Tavoitteena oli saada kysymyksiin vastaavat hoitajat miettimään poistumisturvallisuutta omassa hoivalaitoksessaan.</p> <p>Opinnäytetyön aineisto kerättiin teemahaastatteluiden (N=4) avulla ja ne käsiteltiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä. Aineistosta muodostui neljä yläluokkaa, jotka olivat rakennus ja sen tilat, asukas, hoitaja sekä erilaiset toimintatavat. Yläluokiksi muodostuneista aihepiireistä laadittiin kysymyssarja, jota voidaan hyödyntää hoivalaitoksissa henkilökunnan perehdytykseen. Kysymyssarjan tavoitteena on, että jokainen henkilökunnasta osaa toimia oikein vaaratilanteissa.</p>		
Asiasanat poistumisturvallisuus, hoivalaitos, potilasturvallisuus		

Abstract

Author(s) Pola, Miikka	Type of Publication Thesis, UAS	Published 2020
	Number of Pages 17 + attachments	
Title of Publication A question series for care institution personnel about emergency evacuation safety		
Name of Degree Bachelor of Health Care (UAS)		
Name, title and organization of the supervising teacher Tia Windahl, Senior Lecturer, Social Services and Health Care, LAB University of Applied Sciences		
Name, title and organization of the client Heidi Huuskonen, project manager, Rescue Department of South Karelia		
Abstract <p>The purpose of the research was to create a question series that would help care institution personnel think about emergency evacuation safety. This research is part of a project about emergency evacuation safety. There are four care institutions involved and they all receive this question series for their own use.</p> <p>Data for this thesis was collected through interviews with care managers at the four participating care institutions. This data was then reduced and grouped. Questions were created from these groups.</p> <p>The research includes 20 questions on situations where emergency evacuation safety needs to be considered.</p>		
Keywords emergency evacuation safety, patient safety, care institution		

Sisällys

1	Johdanto.....	1
2	Potilas- ja asukasturvallisuus.....	2
2.1	Potilasturvallisuus.....	2
2.2	Poistumisturvallisuus.....	2
2.3	Poistumisturvallisuusselvitys.....	3
2.4	Turvallinen asukkaiden siirtäminen.....	3
3	Hoivalaitokset.....	5
3.1	City-koti.....	5
3.2	Elimäkikoti.....	5
3.3	Vallikoti.....	5
3.4	Ortamonpuisto.....	6
4	Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet.....	7
5	Opinnäytetyön toteutus.....	8
5.1	Aineiston keruu.....	8
5.2	Aineiston analysointi.....	9
5.3	Aineiston tulokset.....	9
6	Poistumisturvallisuutta ohjaavan kysymyssarjan laatiminen.....	12
6.1	Rakennus ja sen tilat.....	12
6.2	Asukas.....	12
6.3	Hoitaja.....	12
6.4	Erilaiset toimintatavat.....	12
7	Pohdinta.....	14
	Lähteet.....	16

Liitteet

Liite 1. Rakennus ja tilat – yläluokan aineistotaulukko

Liite 2. Asukas – yläluokan aineistotaulukko

Liite 3. Hoitaja – yläluokan aineistotaulukko

Liite 4. Erilaiset toimintatavat – yläluokan aineistotaulukko

Liite 5. Kysymyssarja

Liite 6. Kysymyssarjan vastaukset

1 Johdanto

Potilasturvallisuus on nykypäivänä hoitotyössä erittäin tärkeä ja esillä oleva osa-alue. Asian tärkeys nousee vielä konkreettisemmalle tasolle vaaratilanteessa, kuten hoivalaitoksessa syttyneessä tulipalossa. Hoitohenkilökunnan tulee pystyä suorittamaan potilaiden turvallinen evakuoiminen tiettyjen säännöksiä mukaisesti.

Palvelutalo Viljamin tulipalossa Maaningalla vuonna 1999 kuoli viisi vanhusta. Tapahtuman jälkeen hoivalaitosten poistumisturvallisuuteen on alettu kiinnittämään erityistä huomiota. (Pelastustieto 2019.) Palveluasumisen ja tehostetun palveluasumisen hoivalaitoksissa asukkaat voivat olla esimerkiksi liikuntarajoitteisia tai muistisairaita. Rakennuksesta poistumista ei voi jättää yksin pelastuslaitoksen varaan, vaan hoitohenkilökunnan toiminta poistumisturvallisuudessa pitää olla suunniteltua.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on luoda kysymyssarja, jolla ohjataan hoitohenkilökuntaa ajattelemaan poistumisturvallisuutta. Opinnäytetyö on osa suurempaa hoivalaitosten toiminnallista poistumisturvallisuuden arviointia kehittävää hanketta, jota kutsutaan lyhennettynä Topo – hanke. Hanke perustuu rakennusta, siellä toimivaa hoiva-alan toimijaa ja hoidettavia asukkaita koskevan keskeisen tiedon kokoamiseen yhteiseksi, kansalliseksi arviointimalliksi. Hankkeen toteuttavat yhteiskehittämisen periaatteella Etelä-Karjalan pelastuslaitos (hankkeen päävastuutaho), Kymenlaakson pelastuslaitos, Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä Eksote, Kymenlaakson sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä Kymsote, LAB-ammattikorkeakoulu ja LUT-yliopisto. Hanketta rahoittaa Palosuojelurahasto aikavälillä 10/2019 – 09/2021. Hanke tuottaa kehittämisen kautta tietoa ja toimintamalleja toimivasta poistumisturvallisuudesta esimerkiksi uusille työntekijöille sekä työnuransa aloittaneille hoitajille. (Huuskonen 2020.)

2 Potilas- ja asukasturvallisuus

2.1 Potilasturvallisuus

Potilasturvallisuudella käsitteenä tarkoitetaan, että potilas saa oikeaa hoitoa mahdollisimman vähäisellä haitalla. Tähän kuuluvat hoidon, lääkehoidon sekä hoidossa käytettävien laitteiden turvallisuus. Potilaan kannalta katsottuna tämä tarkoittaa oikean hoidon saamista oikeaan aikaan ja oikealla tavalla sekä sitä, että toiminnasta aiheutuu mahdollisimman vähän haittaa. (Terveiden ja hyvinvoinninlaitos.) Vaaratilanteessa rakennuksesta poistuminen ei varsinaisesti ole hoitotoimenpide tai hoitoa, mutta esimerkiksi tuetun pitkäaikaisasumisen hoitolaitoksissa potilaat asuvat rakennuksessa. Tämän vuoksi esimerkiksi liikkumisessa avustaminen on omalla tavallaan hoitoa näille asukkaille. Rakennuksesta poistumisessa on täten otettava huomioon jokaisen potilaan omat toimintakyvyn rajoitteet sekä poistumista vahvistavat tekijät, jotta jokaista kyetään auttamaan toimintakykynsä mukaisesti poistumaan nopeaa poistumista vaativissa tilanteissa. Terveystieteiden tutkimuskeskuksen on oltava kaikissa tilanteissa laadukasta, turvallista sekä asianmukaista (Terveystieteiden tutkimuskeskuslaki 1326/2010, 8§). Tämä koskee myös hoivalaitosten asukkaiden avustamista ulos vaaratilanteissa, kuten tulipalossa.

2.2 Poistumisturvallisuus

Rakennuksesta poistuminen tarkoittaa henkilön poistumista rakennuksesta ulkoilmaan. Tulipalossa tai muussa hätätilanteessa pitää rakennuksesta voida poistua turvallisesti. Turvallinen poistuminen tarkoittaa sitä, että henkilöt kykenevät poistumaan rakennuksesta ennen hengenvaaralliseksi muuttuneita olosuhteita. (Franzich 2001, 14.) Hoivalaitoksissa tämä tarkoittaa hyvin monen asukkaan kohdalla sitä, että asukas tarvitsee hoitohenkilökunnan apua liikkumiseen. Asukkaan avun tarve voi olla kaikkea pienen tukemisen ja asukkaan siirtämisen väliltä.

Poistuminen rakennuksesta voidaan jakaa kolmeen vaiheeseen. Havaitsemisvaihe, reagoivavaihe sekä siirtymisvaihe. Näiden vaiheiden yhteenlaskettu aika on ajanjakso, joka alkaa vaaratilanteen alkamisesta ja kestää siihen saakka, kun viimeinen ihminen on turvallisesti pois rakennuksesta. Havaitsemisvaihe on ensimmäinen vaihe, joka on aika tulipalon syttymisestä sen havaitsemiseen. Reagoivavaihe tapahtuu seuraavaksi ja tarkoittaa reagoivaa tulipaloon. Tämä päättyy siirtymisvaiheeseen, joka alkaa ihmisten siirtyessä ulos rakennuksesta. Siirtymisvaihe päättyy viimeisen henkilön päästyä turvallisesti ulos rakennuksesta. (Weckman 2005, 10.) Näistä vaiheista reagoivavaiheessa tapahtuu monenlaista toimintaa riippuen henkilöiden kokemuksesta, luonteesta sekä toimintavalmiudesta. Jotkut

voivat alkaa selvittämään tulipalon todenperäisyyttä, kun toiset voivat hätäntyä tilanteen vakavuudesta tai alkaa vähätteleämään tilanteen vakavuutta.

Pelastuslaissa sanotaan, että hoitolaitoksissa sekä asumisyksikön muotoon järjestetyissä palvelu- ja tukiasunnoissa on etukäteen laadittava selvityksiä ja suunnitelmia. Näiden perusteella toteutetuin toimenpitein huolehditaan, että asukkaat ja hoidettavat voivat turvallisesti poistua rakennuksesta kriisitilanteissa itsenäisesti tai avustettuina. (Pelastuslaki 379/2011, 18§.) Käytännössä tämä tarkoittaa asukkaan näkökulmasta sitä, että hoitajien on kyettävä auttamaan heitä rakennuksesta poistumisessa, varsinkin iäkkäitä sekä muistisairaita asukkaita hoitavissa yksiköissä. Näillä asukkailla toimintakyky voi olla alentunut joko fyysisesti tai kognitiivisesti, etteivät ymmärrä tai pysty itse poistumaan rakennuksesta.

2.3 Poistumisturvallisuusselvitys

Hoidosta vastaavan toiminnanjohtajan on laadittava jokaiseen rakennukseen oma poistumisturvallisuusselvitys. Selvityksessä tarkastetaan miten rakennuksen ja tilan käyttötapa sekä henkilöiden omakohtainen toimintakyky ja muut poistumisturvallisuuteen vaikuttavat tekijät huomioidaan vaaratilanteisiin varautumisessa ja poistumisjärjestelyissä. Selvitys on päivitettävä vähintään kolmen vuoden välein tai rakennuksen/tilan toiminnan muuttuessa. (Pelastuslaki 379/2011, 19§.) Poistumisturvallisuusselvityksessä pitää tulla ilmi seuraavia asioita:

- Millä tavoin asukkaiden rajoittunut, poikkeava tai heikentynyt toimintakyky vaikuttaa rakennuksesta poistumisessa
- Poistuvatko asukkaat omatoimisesti, henkilökunnan avustamina vai henkilökunnan ja pelastuslaitoksen avustamina
- Mitkä ovat toimintavalmiudet henkilökunnalla sekä mahdollisella ulkopuolisella avulla.
- Kuinka kauan kestää asukkaiden poistuminen eri huoneista ja palo-osastoista.

Selvityksen pitää kattaa asuin- ja yöpymistilat sekä oleskelutilat ja näiden poistumisreitit. (Valtioneuvoston asetus poistumisturvallisuusselvityksestä 292/2014.)

2.4 Turvallinen asukkaiden siirtäminen

Vaaratilanteessa hoitolaitoksen asukkaita voidaan evakuoida kahdella tavalla. Henkilöt voivat siirtyä laitoksen sisäisesti eri palo-osastoille tai kaikki poistuvat rakennuksesta ulkopuolelle. Laitoksen sisäisessä siirtymisessä puhutaan siirtymisestä vertikaalisesti tai

horisontaalisesti. Vertikaalisessa siirtymisessä henkilöt siirtyvät eri kerroksien välillä ja horisontaalisessa siirtymisessä henkilöt siirtyvät eri palo-osastojen välillä. (The Eurasian Journal of Medicine 2017.) Tulipalon sattuessa suuremmassa rakennuksessa, kuten esimerkiksi sairaalassa, voidaan potilaat siirtää tulipalolta turvaan toiselle palo-osastolle. Tämä ensisijaisesti on syytä tehdä horisontaalisesti, jottei tarvitse liikkua eri kerrosten välissä. Tulipalotilanteessa ei tule käyttää hissiä loukkuun jäämisen riskin vuoksi (Sisäministeriö).

Vaaratilanteen sattuessa ensin tulee pelastaa välittömässä vaarassa olevat henkilöt. Ilmoittaa tilanteesta hätäkeskukseen soittamalla numeroon 112 ja sitten rajoittaa paloa sulkeamalla palokohteeseen johtavat ovet ja ikkunat. Tämän jälkeen voi aloittaa alkusammutuksen esimerkiksi pikapalopostia tai käsiammutinta käyttäen. Alkusammutusta voi kokeilla, mikäli sen voi tehdä turvallisesti. Evakuoimisessa on tärkeää pysyä rauhallisena ja toimia harkiten. Tärkeää on myös varmistaa, että uloskulkukäytävät ovat avoimet ja ohjataan sekä avustetaan ihmiset ennalta sovitulle kokoontumispaikalle. (Etelä-Karjalan Pelastuslaitos, 20–21.)

Turvallisessa potilaiden siirtämisessä on syytä käyttää kaikkia avustamisessa kykeneviä ihmisiä sekä tavaroita. Esimerkiksi, jos asukkaiden omaisia sattuu olemaan rakennuksessa, niin heitä voi pyytää avustamaan huonokuntoisten asukkaiden siirtämisessä. Siirtovälineiksi on kehitetty esimerkiksi patjoja, joissa on kahvat valmiina vetämistä varten. Tarvittaessa voidaan käyttää esimerkiksi asukkaan sängyssä olevaa lakanaa, pyörätuoleja, kantotuoleja tai yksinkertaisesti avustavien henkilöiden omia käsiä, joille avustettava istuu siirron ajaksi. (Taschner 2008, 44–47.) Tärkeintä on tehdä avustettavan henkilön siirtäminen turvallisesti, jottei avustettavalle tai henkilöstölle aiheudu vaurioita siirtämisestä.

3 Hoivalaitokset

Ihmisen toimintakyky heikkenee ja tuen tarve lisääntyy iän myötä, esimerkiksi fyysisen vai-
van tai sairauden vuoksi. Tästä esimerkkinä hitaasti etenevä Alzheimer muistisairaus, jossa
eri aivoalueiden vauriot heikentävät toimintakykyä. Alzheimer voi vaikuttaa esimerkiksi ih-
misen kykyyn muistaa uusia paikkoja ja ihmisiä, kykyyn liikkua vieraassa paikassa sekä
kykyyn tuottaa puhetta ja ymmärtää sitä. Ajan kuluessa sairaus pahenee ja toimintakyky
laskee lisää. (Erkinjuntti 2010.) Henkilö, jolla muistisairaus on pitkälle edennyt, ei enää voi
asua toimintakykynsä laskettua omassa kodissa itsenäisesti vaan voi tarvita ympärivuoro-
kautista apua ja hoitoa. Tällaista apua voidaan tarjota palveluasumisen sekä tehostetun
palveluasumisen muodossa.

Palveluasumisella tarkoitetaan henkilölle järjestettävää hoitoa ja huolenpitoa tilanteeseen
soveltuvassa asunnossa. Tehostetussa palveluasumisessa tämän lisäksi hoidon ja huolen-
pidon tarve on ympärivuorokautista. (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014, 21§.)

3.1 City-koti

City-koti on Kotkassa sijaitseva muistihäiriöisille sekä huonokuntoisille vanhuksille tarkoi-
tettu asumispalvelu, jossa on yhteensä 80 erityisasuntoa. Rakennus on valmistunut 2010
ja siinä on yhdistetty useampi yksikkö toisiinsa yhdyskäytävän avulla. (ES-Laatuasunnot Oy
2019.)

3.2 Elimäkikoti

Elimäkikoti on Elimäessä sijaitseva ikääntyneiden ympärivuorokautiseen tehostettuun pal-
veluasumiseen tarkoitettu yksikkö, jossa on asukaspaikkoja 48 (Digi- ja väestötietovirasto).
Yksikössä työskentelee 6 sairaanhoitajaa sekä 24 lähihoitajaa. Hoitoyksikössä korostuu ko-
dinomaisuus. (Rönkkö 2017.)

3.3 Vallikoti

Vallikoti on ympärivuorokautinen tehostetun palveluasumisen yksikkö, joka sijaitsee Luu-
mäellä Taavetissa. Asukassiipiä on kolme: uudisrakennuksessa ovat Ukko-Pekka ja Ellen
sekä entiseen vanhainkotiin remontoitu Katariina. Pitkäaikaisille asukkaille on asukaspaik-
koja 56 ja lyhytaikaisille kuntoutujille on 10 paikkaa. Vallikodissa on myös yksi sosiaalisin
perustein annettava asukaspaikka. (Eksote.)

3.4 Ortamonpuisto

Ortamonpuisto on Lappeenrannassa Hovinpelolla toimiva tehostetun palveluasumisen yksikkö, jossa on 83 asukaspaikkaa (Eksote). Rakennus on kaksikerroksinen (Kuukka 2020).

4 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa kysymyssarja, jonka avulla voidaan perehdyttää hoivalaitoksen työntekijät ja varahenkilöstö poistumisturvallisuuteen.

Tavoitteena on saada kysymyksiin vastaavat työntekijät miettimään poistumisturvallisuutta omassa hoitolaitoksessaan ja lisätä kykyä toimia oikein vaaratilanteissa.

Kysymyssarjaa voidaan käyttää osana hoivalaitoksen perehdyttämispakettia, joka annetaan uusille työntekijöille sekä keikkavuoroja tekemään tuleville työntekijöille. Tilanteet, joissa poistumisturvallisuutta tarvitsee miettiä tai toteuttaa ovat harvinaisia ja yllättäviä. Näissä tilanteissa on myös turvauduttava olemassa oleviin toimintamalleihin, jonka takia on tärkeää saada työntekijä miettimään poistumisturvallisuuden tärkeyttä ja sen kehittämistä myös rauhallisina ja tavallisina työpäivinä. Oma pohdinta, keskustelu muiden työyhteisön jäsenten kanssa sekä yhteiset poistumisturvallisuutta parantavat toimenpiteet ja niiden kehittäminen muodostavat perustan laadukkaalle poistumiskulttuurille hoivalaitoksessa.

5 Opinnäytetyön toteutus

Toiminnallisessa opinnäytetyössä keskitytään tekemään tuotos, joka voi olla esimerkiksi opas tai perehdytyskansio (Salonen 2013, 5–6). Tässä opinnäytetyössä tuotoksena on kysymyssarja hoivalaitoskohteiden henkilöstölle poistumisturvallisuudesta.

5.1 Aineiston keruu

Turvallisen poistumisturvallisuuden kirjallisuuden lisäksi aineistoa kerättiin kohde hoitolaitoksien palveluesimiesten haastatteluilla. Ensin otettiin yhteyttä jokaiseen esimieheen sähköpostilla, jotta voitiin esitellä asia ja kysyä osallistumisesta opinnäytetyön haastatteluihin. Tämän jälkeen lähetettiin haastattelu kysymykset ja sovittiin haastattelu aika. Etukäteen laaditut kysymykset olivat pohja haastatteluille. Haastattelut toteutettiin teemahaastattelun tyylistä eli haastattelun runkona toimi erilaiset teemat, jotka loivat keskustelua (Hirsjärvi & Hurme 2015, 48). Teemahaastattelussa eli puolistrukturoidussa haastattelussa kaikille haastateltaville kysymykset ovat samat, mutta haastattelussa ei ole vastausvaihtoehtoja. Täten haastateltavat vastaavat kysymyksiin omin sanoin. (Hirsjärvi & Hurme 2015, 47.) Tämä haastattelu muoto sopi tämän opinnäytetyön aineiston keräämiseen hyvin, koska kaikki neljä hoivalaitosta ovat erilaisia. Näin jokainen esimies kertoi omin sanoin hoitolaitoksesta, jossa työskentelee. Kysymysten välissä sallittiin avointa keskustelua ja haastattelijan oli mahdollista kysyä tarkentavia kysymyksiä tiettyyn aiheeseen lisää. Haastattelun teemakysymyksiä olivat:

- Millainen teidän hoitolaitoksenne on rakennuksena?
- Millainen teidän asiakas/asukas/potilasryhmä on?
- Millainen heidän toimintakykynsä on?
- Kuinka suuri teidän henkilökuntanne on?
- Onko teillä millaisia toimintaohjeita liittyen poistumisturvallisuuteen esimerkiksi tulipalon sattuessa?
- Harjoitellaanko teillä turvallista rakennuksesta poistumista?
- Onko teillä perehdytysmateriaalia liittyen poistumisturvallisuuteen?

Opinnäytetyön aineisto kerättiin hoivalaitosten palveluesimiesten kanssa tehdyillä teemahaastatteluilla. Haastattelut (N = 4) toteutettiin marraskuussa 2020 puhelinhaastatteluina, jotka nauhoitettiin ja kirjoitettiin puhtaaksi tarkempaa tarkastelua varten. Kaikille haastateluun osallistujille kerrottiin haastatteluiden äänen tallentamisesta. Auki kirjoitetuista haastatteluista etsittiin samankaltaisia ilmauksia. Näitä ilmauksia pelkistettiin ja ryhmiteltiin

alaluokkiin ja yläluokkiin, joiden pohjalta luotiin valmista tuotetta eli kysymyssarjaa poistumisturvallisuudesta.

5.2 Aineiston analysointi

Miles ja Huberman (1994) kuvaavat aineistolähtöisen analyysin kolmeen vaiheeseen: aineiston redusointi eli pelkistäminen, klusterointi eli ryhmittely sekä abstrahointi eli teoreettisten käsitteiden luominen (Tuomi & Sarajärvi 2018, 91). Aineiston pelkistäminen on aineiston tiivistämistä ja pilkkomista osiin. Esimerkiksi etsitään aineistosta tutkimustehtävää kuvaavia ilmaisuja. Samaa kuvaavat ilmaisut voidaan ryhmitellä erilaisilla tavoilla, kuten värikyynillä alleviivaten. Näin aineistosta etsitään alkuperäisilmaukset sekä niitä kuvaavat pelkistetyt ilmaukset. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 92.) Haastattelut kirjoitettiin auki tietokoneen Excel-ohjelmaa apuna käyttäen. Auki kirjoitetusta haastattelusta poimittiin poistumisturvallisuuteen liittyviä ilmauksia ja niitä pelkistettiin selvempään muotoon. Tämän jälkeen ryhmiteltiin samanlaiset ilmaukset samalla värillä.

Ryhmittelyssä aineiston alkuperäisilmaukset käydään läpi ja etsitään samankaltaisuuksia sekä eroavaisuuksia ilmaisevia käsitteitä. Samat käsitteet yhdistellään luokiksi ja näin muodostuvat alaluokat, jotka nimetään sisältöä kuvaavasti. Luokittelua jatketaan muodostamalla yhteisistä alaluokista yläluokkia sekä lopulta yläluokista pääluokka. Käsitteiden luomisessa edetään alkuperäisaineiston ilmauksista teoreettisiin käsitteisiin ja johtopäätöksiin. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 92–93.) Tässä työssä teoreettisten käsitteiden luominen ei ollut tarpeellista. Ryhmittely tehtiin samalla värillä, jotta saatiin muodostettua alaluokkia. Lopulta alaluokat yhdistettiin yläluokiksi, jotka värjättiin jokainen omalla värillä.

5.3 Aineiston tulokset

Haastatteluiden aineistosta muodostettiin neljä yläluokkaa: rakennus ja sen tilat, asukas, hoitaja sekä erilaiset toimintatavat. Seuraavaksi kuvataan pieniä otoksia aineiston yläluokista. Koko aineiston taulukko on esitetty opinnäytetyön liitteissä.

Rakennus ja sen tilat – yläluokan muodostumista kuvataan taulukossa 1. Haastatteluissa toistui mm. rakennusten kerroksien määrät sekä asukkaiden määrät kerroksissa. Tärkeäksi korostui myös rakennusten pohjaratkaisuiden vaikeus. Esimerkiksi yksi haastateltava kuvailee heidän hoivalaitostaan seuraavanlaisesti: *”tää on vähän niin kun x mallinen, tää talo”* ja toinen haastateltava kuvailee heidän rakennustaan L-kirjaimen malliseksi rakennukseksi. Lisäksi rakennusten hätäpoistumisteiden sijainnit nousivat keskeiseksi asiaksi.

Alkuperäisilmaisu	Pelkistetty ilmaisu	Alaluokka
"Neljä kerrosta päällekkäin ja 10 asukasta per yksikkö tai kerros" "Missä asukkaat asuu niin jaettu kahteen kerrokseen ja ne on sitten erikseen jaettu seitsemään soluun tai siipeen"	-Neljä kerrosta päällekkäin -Kerroksessa 10 asukasta -Asukkaita kahdessa kerroksessa, joissa on seitsemän siipeä	Toimintaympäristö
"Jokaisesta kerroksesta pääsee parvekkeen kautta kierreportaita" "X mallinen talo niin jokaisen siiven päädyssä on hätäpoistumistie"	-Hätäpoistumisteiden sijainnit	Hätäpoistumistiet
"Palo-ovet on kaikissa 48 huoneiston ovissa" "Meillä on täällä nää sprinklerit"	-Rakennuksessa olevat palo-ovet ja sprinklerit	Rakennuksen paloturvallisuus

Taulukko 1. Rakennus ja sen tilat – yläluokan muodostumisen vaiheet

Seuraavaksi aineiston yläluokaksi muodostui asukas (Taulukko 2). Jokaisesta haastattelusta selvisi asukkaiden olevan liikuntakyvyiltään sekä toimintakyvyiltään vaihtelevia. Myös apuvälineiden monipuolisuus sekä asukkaiden sairaudet nousi tärkeiksi tekijöiksi. Eräs haastateltava kuvailee heidän asukkaiden käyttävän apuvälineinä mm. pyörätuolia, rollaattoria sekä kävelykeppiä. Toinen haastateltava taas kuvailee asukkaiden liikuntakykyä niin, että heillä on sekä täysin liikkuvia asukkaita että täysin vuoteessa olevia. Sairauksien puolesta kaikkien haastatteluiden yhteiseksi tekijäksi erottui monilla asukkailla oleva muistisairaus.

Alkuperäisilmaisu	Pelkistetty ilmaisu	Alaluokka
"Siellä toimintakyvyiltään he voivat olla käveleviä, rollaattorin kanssa liikkuvia, pyörätuolissa istuvia, ihan kaikenlaisia" "Saattaa olla myös operatiivisiä eli kaatunu, lonkkamurtuma, operoitu keskussairaalassa ja tulee tänne jatkohoitoon"	-Kävelykyky -Vamman aiheuttama liikuntarajoite	Liikuntakyky
"Tarvii apuvälineitä, on rollaattoria, pyörätuolia, saattaa olla kävelykeppi"	-Apuvälineet	Apuvälineet
"Pääsääntöisesti muistisairaita, joilla toimintakyky vaihtelee päivittäin"	-Muistisairaus	Sairaudet

Taulukko 2. Asukas – yläluokan muodostumisen vaiheita

Aineistosta rakentui yhdeksi yläluokaksi hoitaja (Taulukko 3). Hoitajien määrät vaihtelevat hoitolaitoksien koon sekä päivän ajan mukaan. Eniten hoitajia on töissä aamuvuoroissa ja vähiten yövuoroissa. Tämän luokan alle aineistosta kerättiin myös hoitajien hätätilanteisiin varautuminen, kuten asukkaiden evakuoimisen sekä tulipalon alkusammutuksen harjoittelut. Harjoitteluiden määrässä oli hoitoyksiköillä eroavaisuuksia ja esille nousi harjoitteluiden riittämättömyys.

Alkuperäisilmaisu	Pelkistetty ilmaisu	Alaluokka
"Kaksi hoitajaa hoitaa 10 asukasta aamuvuorossa ja kaksi hoitajaa iltavuorossa ja yksi yöhoitaja hoitaa sitten kahta 10 asukkaan yksikköä" "Seitsemän siipeä ja joka siivessä on kaksi hoitajaa"	-Hoitajat työskentelevät eri kerroksissa	Hoitaja mitoitus
"Palo ja pelastuspatjan käyttöä on reenattu. Henkilökunta on keskenänsä reenannu" "Pihalla on sammutettu vaahtosammuttimella"	-Potilaiden evakuoimisen harjoittelu -Tulipalon alkusammutuksen harjoittelu	Hätätilanteisiin varautuminen
"kun tulee äkillinen tilanne niin ihmiset reagoi eri tavalla"	-Tunteet hätätilanteissa	Hätätilanteisiin reagoiminen

Taulukko 3. Hoitaja – yläluokan muodostumisen vaiheita

Taulukossa 4 kuvataan viimeisen Toimintatavat – yläluokan muodostumisen vaiheita. Joikaisesta haastattelusta ilmeni, että hoivayksiköllä on kirjalliset ohjeet esimerkiksi tulipalon varalle sekä pelastautumissuunnitelma. Jokainen hoivayksikkö oli myös ennalta määritellyt kokoontumispaikan. Tärkeäksi osa-alueeksi erottui asukkaiden evakuoimiseen liittyvät asiat. Esimerkiksi yhdestä haastattelusta ilmeni joillakin asukkailla olevan niin leveitä vuoteita, etteivät vuoteet mahdu asunnon ovista ulos.

Alkuperäisilmaisu	Pelkistetty ilmaisu	Alaluokka
"Ensivaiheen pelastusohjeissa on kaikkien näköistä ohjeistusta" "Pelastautumissuunnitelma on henkilökunnan nähtävissä"	-Etukäteen laaditut ohjeet -Ohjeiden saatavuus	Yksikön pelastautumisohjeet
"Raahattava niitten patjojen ja pelastuslakanoiden avulla rappuja pitkin" "Meillä on tällainen turvallisuusreppu, siellä on sitten postitlappuja ja tusseja"	-Rakennuksesta poistuminen -Evakuoimisessa käytettävät apuvälineet	Asukkaiden evakuointi

Taulukko 4. Erilaiset toimintatavat – yläluokan muodostumisen vaiheita

Haastatteluiden lopuksi kysyttiin esimiehiltä toiveita opinnäytetyön lopulliseen tuotokseen eli kysymyssarjaan. Eräs haastateltava toi esille, että kysymysten olisi hyvä olla selkeitä sekä selkokieliä, ilman tulkinnan varaisuutta. Kysymyksien laadinnassa päätettiin ottaa huomioon esimiesten esittämiä toiveita.

6 Poistumisturvallisuutta ohjaavan kysymyssarjan laatiminen

Kysymyssarja laadittiin haastatteluista saadun aineiston pohjalta. Laadinnassa haluttiin ottaa huomioon haastatteluissa esille tulleita toiveita, joten kysymykset muokattiin pitkälti erilaisiksi tapauksiksi, joissa vastaajan tulee toimia tietyllä tavalla. Kysymyksissä esitetyillä tapauksilla haluttiin saada vastaamassa oleva henkilö miettimään tilannetta, joten kysymyksille annettiin useampia vastausvaihtoehtoja. Kysymykset ryhmiteltiin yläluokkien mukaan eri osa-alueisiin. Valmis kysymyssarja on liitteenä 5 ja vastaukset liitteenä 6.

6.1 Rakennus ja sen tilat

Yläluokan kysymyksien laadinnassa keskityttiin hätäpoistumisteihin sekä alkusammutukseen liittyvissä asioissa. Rakennuksen toiminnanharjoittajalla on velvollisuus pitää hätäpoistumistiet esteettöminä (Pelastuslaki 379/2011, 10§) ja toiminnanharjoittavan on varauduttava tulipalojen sammuttamiseen (Pelastuslaki 379/2011, 14§). Kysymysten asettelussa pyrittiin kiinnittämään vastaajan huomiota hätäpoistumisteiden esteettömyyteen sekä alkusammutuskaluston saatavuuteen.

6.2 Asukas

Pelastuslaki (379/2011, 14§) velvoittaa, että toiminnanharjoittajan on tulipalotilanteessa ryhdyttävä poistumisen turvaaviin toimenpiteisiin. Tästä syystä yläluokan kysymysten laadinnassa keskityttiin tilanteisiin, joissa hoitajan tulee tukea asukkaan toimintaa rakennuksesta poistumiseksi. Esimerkkitalanteeksi mainittakoon asukkaan poistaminen palavasta huoneesta sekä asukkaiden evakuoiminen palavasta rakennuksesta kokoontumispaikalle.

6.3 Hoitaja

Poistumisturvallisuuden sekä pelastustoiminnan kannalta tavanomaista vaativampaan rakennukseen on pelastuslain (379/2011, 15§) mukaan laadittava pelastussuunnitelma. Toiminnanharjoittajan on myös laadittava poistumisturvallisuus selvitys siitä, kuinka rakennuksen käyttötapa ja henkilöiden mahdollisesti heikentynyt, rajoittunut tai poikkeava toimintakyky otetaan huomioon rakennuksesta poistumisessa esimerkiksi tulipalotilanteessa (Pelastuslaki 379/2011, 19§). Kysymysten laadinnassa otettiin huomioon hoitajan toimintaa poistumisturvallisuutta vaativissa tilanteissa sekä ennakoitua niihin.

6.4 Erilaiset toimintatavat

Palvelu- ja tukiasunnoissa, joissa asukkaiden toimintakyky on tavallista huonompi, on oltava etukäteen laadittuja suunnitelmia tulipalon varalle. Suunnitelmiin perustuvilla

toimenpiteillä on huolehdittava, että asukkaat pystyvät poistumaan tulipalosta turvallisesti itsenäisesti tai avustettuina. (Pelastuslaki 379/2011, 18§.) Tämän yläluokan kysymysten laadinnassa mietittiin hoitajan velvollisuutta tuntee oman toimipisteensä pelastussuunnitelma sekä turvallisuusohjeet ja toimia niiden mukaisesti.

7 Pohdinta

Opinnäytetyön toteutusmuodoksi valikoitui toiminnallinen opinnäytetyö, koska hankkeeseen haluttiin opinnäytetyöllä tuottaa kysymyssarja poistumisturvallisuudesta mukana olleille hoivalaitoksille. Kyseinen toteutusmuoto sopi tälle työlle hyvin, koska työn tuotoksena tuleva kysymyssarja jää hoivalaitoksien käyttöön.

Tiedon haussa käytettiin luotettavia lähteitä monipuolisesti. Asiatietojen sekä tutkimuksien hakeminen toimivasta poistumisturvallisuudesta oli välillä haastavaa, sillä aiheesta ei ollut tutkittua tietoa helposti löydettävissä. Tämän vuoksi tietoa haettiin myös vieraskielisistä lähteistä. Opinnäytetyöhön onnistuttiin kuitenkin löytämään asiatietoa sekä tutkimuksia todistamaan työn luotettavuutta. Aineistoa päädyttiin keräämään haastatteluilla.

Opinnäytetyön luotettavuutta eli reliabiliteettia tarkastellaan työn toistettavuuden kautta. Tutkimuksen luotettavuutta voi parantaa myös arvioivalla ja kriittisellä työasenteella (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka). Työn raportissa on kirjattu tarvittavat tiedot, jotta tutkimuksen voi siirtää ja toistaa. Tästä huolimatta tuloksiin todennäköisesti tulee vaikuttamaan mm. tutkijat ja heidän lähtökohtansa sekä haastateltavat henkilöt.

Koko opinnäytetyö prosessin ajan noudatettiin tutkimuseettisiä periaatteita, joita ovat haitan välttäminen, oikeudenmukaisuus, ihmisoikeuksien kunnioitus, luottamus, kunnioitus ja rehellisyys (Kylmä & Juvakka 2007, 147). Haastattelut perustuivat vapaaehtoisuuteen ja työn missään vaiheessa ei kirjattu haastateltavien henkilötietoja, joten anonymiteettistä pidettiin huolta. Luottamus ja kunnioitus näkyivät työssä siten, että haastateltaville kerrottiin etukäteen haastatteluiden nauhoittamisesta. Nauhoitettuja haastatteluja ei annettu eteenpäin vaan ne hävitettiin opinnäytetyön valmistuttua. Aineiston analysointia ja tuotoksia tehtiin mahdollisimman totuudenmukaisesti sekä rehellisesti. Opinnäytetyössä noudatettiin tutkimuseettisen neuvottelukunnan hyvään tieteelliseen käytäntöön laatimia ohjeita (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2013, 6).

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa kysymyssarja poistumisturvallisuudesta. Kysymyksiä tuotettiin 20 kappaletta ja ne syntyivät teemahaastattelun aineiston pohjalta. Haastatteluaineisto käsiteltiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä, josta muodostui kysymyssarjaan neljä yläluokkaa: rakennus ja sen tilat, asukas, hoitaja sekä erilaiset toimintatavat. Kysymykset on luotu sellaiseen muotoon, että ne ovat hyödynnettävissä missä tahansa hoivalaitoksessa.

Opinnäytetyöllä tuotetulla kysymyssarjalla oli tarkoituksena saada kysymyksiin vastaavat hoitajat miettimään poistumisturvallisuuden tärkeyttä. Tämän takia vastausvaihtoehdoja

luotiin useita, millä pyrittiin saamaan aikaiseksi ajattelua vaativa tilanne kysymyksiin vastaamisessa.

Vastausten tiedon käsittelyn tulisi hoivalaitoksissa olla systemaattista ja vastuullista. Tämä tarkoittaisi sitä, että ennalta määrätty vastuussa oleva henkilö keräisi kysymyksistä saadun tiedon ja tulkitsisi sen sekä aloittaisi tarvittavat jatkotoimenpiteet, joihin vastaukset voisivat antaa aihetta. Vastausten osalta olisi tarvittaessa osattava kääntyä yhteistyötahojen, kuten pelastusviranomaisen puoleen. Vastausten olisi hyvä kertoa hoivalaitoksen poistumisturvallisuuskulttuurista ja niiden tulkitsemisella olisi tähdättävä poistumisturvallisuutta parantavien toimenpiteiden toteuttamiseen. Hoivalaitoksessa olisi syytä myös edellyttää, että kaikki työntekijät vastaavat kyselyyn ja kyselyn voisi toistaa määrä ajoin.

Opinnäytetyön tavoitteena oli saada kysymyksiin vastaavat henkilöt miettimään poistumisturvallisuutta omassa hoivalaitoksessaan. Tätä tavoitetta ei tällä työllä saavutettu kokonaan. Palautekyselyllä olisi voitu saada tietoa tavoitteen täyttymisestä, mutta aikataulullisista syistä palautekyselyä ei ehditty toteuttamaan. Jatkotutkimusaiheeksi voisikin ehdottaa palautekyselyn tekemistä kysymysten toimivuudesta. Palautteen kautta kysymyssarjan voisi muuttaa sähköiseen muotoon niin, että kysymyksiin vastaaminen onnistuu hoivalaitoksissa ajasta ja paikasta riippumatta.

Lähteet

Digi- ja väestötietovirasto. _Elimäkikoti. <https://www.suomi.fi/palvelut/palvelupiste/elimakikoti-kymenlaakson-sosiaali-ja-terveyspalvelujen-kuntayhtyma/0029b141-69f7-4319-8b0f-7a01b0877087>. Viitattu 18.11.2020.

Eksote. <http://www.eksote.fi/toimipisteet/asumisen-yksikot/ortamonpuiston-palvelukoti/Sivut/default.aspx>. Viitattu 18.11.2020.

Eksote. <http://www.eksote.fi/toimipisteet/asumisen-yksikot/vallikoti/Sivut/default.aspx>. Viitattu 18.11.2020.

Erkinjuntti, T. 2010. Alzheimerin taudin kulku. Duodecim Käypähoito -suositus. Helsinki: Suomalainen lääkäriseura Duodecim. <https://www.kaypahoito.fi/nix00516>. Viitattu 18.11.2020.

ES-Laatuasunnot Oy. https://es-laatuasunnot.fi/kohde/kotkan-city-koti_ Viitattu 18.11.2020.

Etelä-Karjalan Pelastuslaitos. Yrityksen ja laitoksen pelastussuunnitelma. <https://www.ek-pelastuslaitos.fi/loader.aspx?id=55cb5968-d219-4a4c-bfc3-6536255bc786>. Viitattu 20.5.2020.

Franzich, H. 2001. Tid för utrymning vid brand. Karlstad: Räddningsverket. <http://rib.msb.se/Filer/pdf/16348.pdf>. Viitattu 17.5.2020.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2015. Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

Huuskonen, H. Etelä-Karjalan Pelastuslaitoksen projektipäällikkö. Sähköposti keskustelu. 26.11.2020

Kuukka, A. 2020. Ortamonpuiston palveluesimiehen puhelinhaastattelu 3.11.2020.

Kylmä, J. & Juvakka, T. 2007. Laadullinen terveystutkimus. Helsinki: Edita.

Miles, M. B. & Huberman, A. M. 1994. Qualitative data analysis. (2.ed.) California: Sage.

Pelastuslaki 379/2011.

Pelastustieto. 2019. Maaningan tulipalosta 20 vuotta – vastaavaa ei saa toistua! <https://pelastustieto.fi/pelastustoiminta/paloturvallisuus/maaningan-tulipalosta-20-vuotta-vastaavaa-ei-saa-toistua/>. Viitattu 25.11.2020.

Rönkkö, J. 2017. Elimäkikoti otetaan käyttöön elokuussa – uudet asukkaat muuttavat hoivakodista ja Väenkamarista. Kouvolan Sanomat 22.7.2017. <https://kouvoleansanomat.fi/uutiset/lahella/e6b9ded9-e061-4a35-aab3-cae0a6bf6588>. Viitattu 22.11.2020.

Saaranen-Kauppinen & Puusniekka. Tutkimuksen arviointi – reflektointia. https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L3_3_3.html. Viitattu 25.11.2020.

Salonen, K. 2013. Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Tampere: Suomen yliopistopaino – Juvenes Print Oy.

Sisäministeriö. <https://www.pelastustoimi.fi/turvatietao/toimi-oikein-hatatilanteessa/toiminta-tulipalossa>. Viitattu 20.5.2020.

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014.

Tascher, M. 2008. Nursing2008, volume 38. Responding to a fire emergency. s. 44-47. https://journals.lww.com/nursing/fulltext/2008/05000/responding_to_a_fire_emergency.38.aspx. Viitattu 20.5.2020.

Terveystieteiden tutkimuskeskuslaki 1326/2010.

Terveystieteiden tutkimuskeskuslaitos. <https://thl.fi/fi/web/sote-uudistus/palvelujen-tuottaminen/potilasturvallisuus>. Viitattu 17.5.2020.

The Eurasian Journal of Medicine. Evacuation of Hospitals during Disaster, establishment of a Field Hospital and Communication. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5469841/>. Viitattu 20.5.2020.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Tammi.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2013. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta.

Valtioneuvoston asetus poistumisturvallisuusselvityksestä 292/2014.

Weckman, H. 2005. Henkilöturvallisuuden kehittäminen maanalaisissa tiloissa paloriskejä pienentämällä. Tehtävä B poistumisturvallisuus. VTT tiedotteita 2319. Helsinki: Valopaino. <http://www.vtt.fi/inf/pdf/tiedotteet/2005/T2319.pdf>. Viitattu 18.5.2020.

Liite 1. Rakennus ja sen tilat – yläluokan aineistotaulukot

Yläluokka: Rakennus ja sen tilat		
Alkuperäis ilmaus	Pelkistetty ilmaus	Alaluokka
neljä kerrosta päällekkäin ja 10 asukasta per yksikkö tai kerros	-Neljä kerrosta päällekkäin.	Toimintaympäristö
Isohka tiili rakennus, jossa on pohjakerros, sit yläkerta ja alakerta	-Kerroksessa 10 asukasta.	
missä asukkaat asuu niin jaettu kahteen kerrokseen ja ne on sitten erikseen jaettu seitsemään soluun tai siipeen	-Asukkaita kahdessa kerroksessa, joissa on seitsemän siipeä.	
puolet rakennuksesta on kahdessa kerroksessa ja puolet yhdessä kerroksessa	-Rakennusta on sekä yhdessä että kahdessa kerroksessa.	
Rakennus on rakennettu rinteeseen sillä tavalla että tässä on kahta ja yhtä kerrosta	-Rakennus on rinteessä.	
yks hissi ja erillinen porraskäytävä hissien vieressä	-Yksi hissi ja porraskäytävä.	
kaksi hissiä, on tavarahissi ja henkilöhissi ja sit on näitä rappukäytäviä	-Useita hissejä sekä rappukäytäviä	
yläkerrassa on neljä asukassiipeä ja alakerrassa on kolme	-Asukassiipeä yhteensä seitsemän kahdessa kerroksessa.	
jokaisella on oma yksiö	-Omat yksiöt	
esteetön kulku huoneisiin	-Esteetön kulkeminen	

Yläluokka: Rakennus ja sen tilat		
Alkuperäis ilmaus	Pelkistetty ilmaus	Alaluokka
jokaisesta kerroksesta pääsee parvekkeen kautta kierreportaita	-Hätäpoistumisteiden sijainnit	Hätäpoistumistiet
käytävän päässä on joka kerroksessa poistumistie		
x mallinen talo niin jokaisen siiven päädyssä on hätäpoistumistie		
molemmissa kerroksissa löytyy hätäuloskäynnit molemmista päistä		
L muotonen niin molemmissa päissä on hätäpoistumistiet hätäpoistumistiet pyritään pitämään esteettöminä mutta kun meillä on näitä muistisairaita asukkaita ja he kuljettavat tuoleja ja pöytiä	-Hätäpoistumisteiden esteettömyys	Rakennuksen paloturvallisuus
hätäpoistumistiet on esteettömät. Yläkerrassa tuo vähän haastetta että ne on rutiläportaat	-Liikuminen hätäpoistumisteissä	
siipien palo-ovet menee kiinni	-Rakennuksessa olevat palo-ovet ja sprinklerit	Rakennuksen paloturvallisuus
meillä on täällä nää sprinklerit		
palo-ovet on kaikissa 48 huoneiston ovissa		
palotaulu löytyy aulasta mistä tullaan sisään		
yhen kerroksen saa niin sanotusti jaettua kahtia		
palo-osastoinnit on kerroksittain		

Liite 2. Asukas – yläluokan aineistotaulukko

Yläluokka: Asukas		
Alkuperäis ilmaus	Pelkistetty ilmaus	Alaluokka
Siellä toimintakyvyltään he voivat olla käveleviä, rollaattorin kanssa liikkuvia, pyörätuolissa istuvia, ihan kaikenlaisia	-Kävelykyky	Liikuntakyky
saattaa olla myös operatiivisia eli kaatunu, lonkkamurtuma, operoitu keskussairaalassa ja tulee tänne jatkohoitoon	-Vamman aiheuttama liikuntarajoite	
lähtökohtaisesti jonkinlaisen apuvälineen kanssa liikkuu		
tarvii apuvälineitä, on rollaattoria, pyörätuolia, saattaa olla kävelykeppi	-Apuvälineet	Apuvälineet
mahdollisesti muistisairaus pitkälle edennyt	-Muistisairaus	Sairaudet
Alzheimer on karkeasti ainakin 90 % asukkaista		
pääsääntöisesti muistisairaita, joilla toimintakyky vaihtelee päivittäin		
heikossa kunnossa itse selviytymään, muistisairaita		
usein ovat heikkonäköisiä	-Heikko näkökyky	Aistit
asteen verran huonompi kuntoisia, että tarvitsevat paljon apua	-Avun tarve liikkumisessa	Toimintakyky
meillä asuu asukkaat loppuun asti, niin toimintakyky hiipuu	-Vaihtuvuus toimintakyvyssä	
pitkäaikaisasukkaita ne eivät enää kotoa selviä kotihoidon avuin		
fysiikka toimii, jalat liikkuu niin sanotusti mutta pää ei toimi niin sanotusti	-Ajattelu ja tilanteiden ymmärtäminen	Kognitiiviset toiminnot
meillä on ihan vuodeasukkaita ja sitten ihan loppuvaiheen saattohoito asukkaita	-Saattohoitopotilaita	Asukas vaihtuvuus
meillä on myös vuorohoitaisia eli intervaleja	-Lyhytaikaiset asukkaat	

Liite 3. Hoitaja – yläluokan aineistotaulukko

Yläluokka: Hoitaja		
Alkuperäisilmaus	Pelkistetty ilmaus	Alaluokka
kaksi hoitajaa hoitaa 10 asukasta aamuvuorossa ja kaksi hoitajaa iltavuorossa ja yksi yöhoitaja hoitaa sitten kahta 10 asukkaan yksikköä seitsemän siipeä ja joka siivessä on kaksi hoitajaa arkisin aamuissa 12, iltavuoroissa 10, yövuoroissa 3 aamuissa minimi on 5 per kerros eli 10 yhteensä ei arkisin 11 aamuissa iltavahvuus on 4+4 yövahvuus on 1+1 yövuorossa on yläkerrassa kaks hoitajaa ja alakerrassa kaks hoitajaa jokaisessa siivessä on oma yökkönsä, auttavat toinen toisiaan	-Hoitajat työskentelevät eri kerroksissa -Hoitajien määrät vaihtelevat päivän ajan mukaan -Yöhoitajien pieni määrä -Avun antaminen työyhteisön sisällä	Hoitaja mitoitus
palo ja pelastuspatjan käyttöä on reenattu. Henkilökunta on keskenänsä reenannu patjaa raahattu käytävillä alkusammutusharjoituksia yksikössä Pihalla on sammutettu vaahtosammuttimella on niissä sammutuskoulutuksissa käyny ihan kantahenkilökuntaakin Poistumisharjoituksia ei ole ihan joka vuosi ei pysty harjoittelemaan käytännössä tarpeeksi usein toimintatapaohjeet on olleet vuosia samat	-Potilaiden evakuoimisen harjoittelu -Tulipalon alkusammutuksen harjoittelu -Harjoittelun riittävyys	Hätätilanteisiin varautuminen
paniikinomainen tilanne kun sellainen tulee kun tulee äkillinen tilanne niin ihmiset reagoi eri tavalla	-Tunteet hätätilanteissa	Hätätilanteeseen reagoiminen

Liite 4. Erilaiset toimintatavat – yläluokan aineistotaulukko

Yläluokka: Erilaiset toimintatavat		
Alkuperäis ilmaus	Pelkistetty ilmaus	Alaluokka
ensivaiheen pelastusohjeissa on kaikkennäköistä ohjeistusta	-Etukäteen laaditut ohjeet	Yksikön pelastautumisohjeet
ensivaihe toiminta ohjeet ovat seinällä näkösällä pelastautumissuunnitelma on henkilökunnan nähtävissä	-Ohjeiden saatavuus	
ohjeistetaan että sitten kun kerkeät niin lue kansio meillä on etupiha laitettu kokoontumispaikaks	-Kokoontumispaikan määrittäminen	
kun henkilö tulee töihin meille niin näytetään tietysti missä sijaitsee palopostit ja mihin paloilmotukset tulee uusille työntekijöille näytin poistumisreitit	-Työntekijän perehdytys rakennukseen	Perehdytys työyksikköön
henkilökunnan kanssa käyty läpi vuosittain useamman kerran vuodessa että jos tulee tulipalo niin miten siinä tilanteessa toimitaan asukkaiden ovet kiinni ja alkusammutus heti käyntiin käydään läpi poistumista, miten toimitaan	-Tulipalotilanteeseen valmistautuminen	Asukkaiden evakuointi
raahattava niitten patjojen ja pelastuslakanoiden avulla rappuja pitkin meillä saattaa olla näitä leveempiä sänkyjä että ne ei kyllä mahu sitten ovista ulos	-Rakennuksesta poistuminen	
meillä on tällainen turvallisuusreppu, siellä on sitten postitlappuja ja tusseja	-Evakuoisissa käytettävät apuvälineet	

Liite 5. Kysymyssarja

Rakennus ja sen tilat

1. Huomaan, että asukas on unohtanut rollaattorinsa hätäpoistumistielle. Kuinka toimin?
 - a) Vien rollaattorin asukkaalle ja muistutan hätäpoistumistien esteettömyyden tärkeydestä
 - b) Jätän rollaattorin paikalleen, jotta asukas osaa tulla hakemaan rollaattorinsa tarvittaessaan sitä
 - c) Laitan asian itselleni muistiin ja päätän palata hoitamaan sen myöhemmin
2. Kun palohälytys alkaa soimaan yksikössäni.
 - a) En tee mitään, joku toinen varmasti menee tarkistamaan asiaa
 - b) Lähdän selvittämään palotaulusta, onko kyseessä oikea tulipalo vai harjoitus
 - c) Soitan hätäkeskukseen talossa olevasta tulipalosta
3. Rakennuksessa on useita hätäpoistumisteitä ja tulipalo on kerrosta ylempänä. Kuinka evakuointi on järkevintä suorittaa kerroksessani?
 - a) Lähdetään siirtämään kaikkia asukkaita pääportaita kohti ja sieltä kokoontumispaikalle
 - b) Asukkaat siirretään kaikkia mahdollisia hätäpoistumisreittejä käyttäen ulos rakennuksesta kokoontumispaikalle
4. Työskentelen rakennuksessa, jossa toisessa kerroksessa on kaksi yksikköä. Kerros on palo-osastoitu. Minulle kerrotaan tulipalon alkaneen yksikköni eräässä asunnossa ja siellä on yritetty alkusammutusta. Mitä teen?
 - a) Haen lähimmän jauhesammuttimen ja menen suorittamaan lisää alkusammutusta
 - b) Alan rauhallisesti ja ripeästi siirtämään asukkaita kerroksen toiseen yksikköön.
 - c) En tee mitään erikoista, sillä palohälytys soi ja pelastuslaitos on varmasti tulossa sammuttamaan tulipaloa.
5. Jauhesammuttimien tai pikapalopostien alla voi hyvin pitää esimerkiksi varavuodetta tai pöytää, koska siinä on tilaa
 - a) Väärin
 - b) Oikein
6. Mitä pitää ottaa huomioon esimerkiksi asunnon keittiössä olevan alkusammutuspeitteen sijainnissa?
 - a) Riittää, että asunnossa on alkusammutuspeite jossakin kaapissa
 - b) Alkusammutuspeitettä ei tarvita ollenkaan
 - c) Sammutuspeite pitää olla näkyvillä, kiinnitettynä ja helposti esiin vedettävissä

Asukas

7. Menen asukkaan asuntoon ja näen hänen yrittävän sammuttaa tuleen syttyneitä verhoja pyyhettä heiluttamalla. Verhot ovat ilmiliekeissä ja osuvat asunnon kattoon. Mitä teen ensimmäiseksi?
 - a) Yritän hätäisesti keittiöstä kantamalla vedellä sammuttaa tulipaloa
 - b) Soitan 112 ja kerron rakennuksessa olevasta tulipalosta
 - c) Totean tulipalon karanneen käsistä ja johdatan asunnon asukkaan ulos asunnosta sulkien oven takanani. Tämän jälkeen soitan 112.
 - d) Lähden heti ulos asunnosta etsimään vuorovastaavaa
8. Rakennuksessa on tulipalo ja asukkaat tulee evakuoida kokoontumispaikalle turvaan. Miten on järkevintä toimia?
 - a) Aletaan epäsäännöllisesti siirtämään potilaita sieltä täältä kohti ulko-ovia
 - b) Yhdessä noudatetaan etukäteen laadittua pelastautumissuunnitelmaa ja toimitaan järjestelmällisesti
 - c) Alan johtamaan tilannetta, koska tiedän parhaiten, kuinka tilanne tulee hoitaa
9. Mitä tulee ottaa huomioon asukkaan ulos siirtämisessä?
 - a) Muulla ei ole väliä, kunhan asukas siirretään ulos
 - b) Siirtämisessä kannattaa käyttää paljon aikaa
 - c) Asukkaan siirtäminen tulee tapahtua turvallisesti, mutta ripeästi
10. Minun pitää saada siirrettyä vuodeasukas alas rappusia pitkin. Kuinka toimin?
 - a) Yhdessä toisen hoitajan kanssa käytämme apuvälineenä lakanaa tai pelastuspatjaa ja suoritamme siirtämisen portaissa yhdessä
 - b) Nostan asukkaan lattialla olevalle lakanalle ja yksin lasken asukkaan portaita alas-päin
 - c) Totean etten jaksa nostaa asukasta ja jätän hänet vuoteeseen

Hoitaja

11. Kokoontumispaikalla hoitajan on otettava huomioon siirrettyjen asukkaiden lämpimänä pitäminen
 - a) Väärin
 - b) Oikein
12. Ketkä asukkaat evakuoidaan rakennuksesta ensimmäiseksi?
 - a) Asukkaat, jotka ovat täysin vuoteessa olevia
 - b) Liikkumiseen apua tarvitsevat asukkaat
 - c) Järjestyksellä ei ole väliä
 - d) Itsenäisesti liikkuvat apuvälineen kanssa tai ilman

13. Muuttuuko asukkaiden evakuoimisjärjestys yöllä, kun avustavia hoitajia on vähemmän?
- a) Ei
 - b) Kyllä
14. Hoitolaitoksessa on useamman asukkaan omaisia käymässä tulipalon sattuessa. Valitse oikea vaihtoehto.
- a) Käsken kaikkia omaisia siirtymään tieltä pois ulos.
 - b) Pyydän näkemiäni omaisia avustamaan esimerkiksi kävelevien asukkaiden siirtämisessä ulos.
 - c) En välitä omaisista, koska on tärkeämpää päästä ulos rakennuksesta
15. Aloittaessani uuden työn uudessa toimipisteessä minulla on velvollisuus tutustua toimipisteen turvallisuuskansioon sekä rakennuksen pelastussuunnitelmaan ja alkusammutusvälineistöön?
- a) Kyllä
 - b) Ei

Erilaiset toimintatavat

16. Miten tulee liikkua rakennuksessa tulipalon sattuessa?
- a) Hissejä apuna käyttäen, koska niihin mahtuu useampi asukas kerralla
 - b) Pääsääntöisesti portaita, mutta hissejäkin kannattaa käyttää
 - c) Liikkuminen tapahtuu vain porraskäytäviä käyttämällä, koska hissi voi jäädä jumiin kerrosten väliin
17. Toimin yksikköni vastuuhoidtajana ja rakennuksessa on tulipalo. Valitse oikeat toiminnot.
- a) Olen vastuussa rakennuksen tyhjentämisen varmistamisesta, joten viimeisenä tarkistan siiven/yksikön jokaisen tilan
 - b) Tarkistamisen jälkeen merkitsen tilan olevan tyhjä esimerkiksi tarralapulla
 - c) Jaan muille työntekijöille asukkaiden siirtämistehtäviä
18. Kuinka toimin vaikeasti muistisairaana asukkaan evakuoimisessa?
- a) Selitän hänelle tilanteen ja pyydän häntä lähtemään kohti hätäpoistumistietä
 - b) Luotan siihen, että asukas ymmärtää mitä palohälytys tarkoittaa ja että hän löytää tiensä kokoontumispaikalle
 - c) Avustan asukkaan siirtymisessä kokoontumispaikalle asti
19. Kokoontumispaikalla tulee olla jonkun, joka on vastuussa siellä olevista henkilöistä ja pysyy siellä heidän kanssaan
- a) Kyllä
 - b) Ei
20. Millä saadaan varmuutta hätätilanteissa toimimiseen? Useampi vaihtoehto voi olla oikein.

- a) Säännöllisellä pelastusharjoittelulla
- b) Alkusammutus välineistöön tutustumisella ja alkusammutuksen harjoittelulla
- c) Toimipisteen turvallisuusohjeisiin tutustumalla
- d) Lukemalla työpisteen pelastuskansiota

Liite 6. Kysymyssarjan vastaukset

Rakennus ja sen tilat

1. a
2. b
3. b
4. b
5. a
6. c

Asukas

7. c
8. b
9. c
10. a

Hoitaja

11. b
12. d
13. a
14. b
15. a

Erilaiset toimintatavat

16. c
17. a, b, c
18. c
19. a
20. a, b, c, d